

Szentmártoni Szabó Géza

(ELTE BTK, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Régi Magyar Irodalom Tanszék, adjunktus):

Balassi katolizálása

Balassi Bálint 1584 karácsonyán, Sárospatakon, feleségül vette megözvegyült unokahúgát, Ruszkai Dobó Kristinát, s egyúttal időlegesen elfoglalja az ottani várat is. Utóbbi tette főbenjáró véteknek számított, hiszen Patak zálogbirtokként is a király tulajdona maradt. Protestáns prédikátor előtt kötött, vérfertőzőnek minősített házassága tovább súlyosbította helyzetét. 1585. február 21-én hatalmas jogi példatárral felszerelt levélben próbálta védelmezni magát atyai barátjának, a helvét reformációt követő Batthyány Boldizsárnak írt levelében. 1585 őszén megszületett fia, János. Ugyanekkor súlyos betegségtől és büntudattól gyötörve megírta végrendeletét.

Balassi a kiutat keresve gondolhatott arra, hogy katolizálásáért cserében, pápai diszpenzációval érvényesítheti házasságát. A Lengyelországban megismert Báthory András bíborostól remélte a közbenjárást, aki 1586. június 24-én érkezett Rómába, ahol többször is találkozott V. Sixtus pápával (1585–1590). Balassi az ügy részleteire maga utal 1586. július 27-én, Liptóújvárt kelt katolikus hitvallásában: „...minket a mi Rómában ügyeinket intéző barátaink értesítettek arról, hogy egyesek azzal vádoltak V. Sixtus őszentségénél, Isten kegyelméből pápánknál és legfőbb pásztorunknál, hogy mi a keresztyén név ellenségeinek, a szörnyű törököknek hamis mohamedán felekezetét és eretnokségét követjük, és hogy fiunkat török szertartás szerint kereszteltük meg, és hogy a Musztafa nevet adtuk neki.”

A törökösség vádja, Balassi János 1569-es elfogatása óta, fenyegető veszélyt jelentett a családra. Gyanút keltő volt az is, hogy Balassi kiválóan tudott törökül (Rimay tanúsága mellett, ezt bizonyítják a lefordított török bejtek is). A Szepesi Káptalan emberei, a gyermek fitymájának vizsgálata és keresztszülők meghallgatása után, elvetették a feljelentők vádjait.

Balassi végül 1586. augusztus 24-én, Nagyszombat városában, feleségével együtt áttért a katolikus hitre. Balassinak ez a lépése meglepő volt, hiszen jó negyedszázad múlva jött el Magyarországon a felnőtt korúak katolizálásának igazi ideje. Vallási fordulatának okai sokrétűek lehetnek: döntésénél az ismeretlen lelki tényezők mellett a törökösség vádjának ellensúlyozása, illetve az említett jogi megfontolások jöhetnek szóba. Sokatmondó az is, hogy ettől kezdve főként a jezsuitákkal keresett és tartott fenn kapcsolatokat, vonzó lévén számára a rend katonás szervezete és tagjainak kifinomult műveltsége.